

Az oktatási célú nonprofit szervezetek a statisztika tükrében¹

Az alábbiakban az oktatási és – külön kiemelve ezek közül – a felnőttoktatási tevékenységi célú nonprofit szervezetek jellemző adatait foglaljuk össze, mert fontosnak érezzük, hogy a legfőbb tendenciákra vonatkozó elemzést megismertessük azokkal is, akik nem mindennap forgatják az összefoglaló statisztikai jelentéseket.

A civil társadalom újjászületése és az oktatás, ezen belül a felnőttképzés demokratikusabbá válása egyszerre zajlott Magyarországon. A kilencvenes évek óta történt politikai, gazdasági és társadalmi változásokkal, az Európai Unióhoz csatlakozással kitágult a civil nonprofit szervezetek hatóköre. Folyamatos erősödést jelentett a szektor életében a létrehozás, a működés és a finanszírozás jogi státuszának fokozatos rendezése, így például a már említett szabályozási folyamatban az 1989. évi egyesülési törvény, az 1996. évi ún. 1%-os törvény, az 1997. évi törvény a közhasznú szervezetekről, a 2003. évi törvény a Nemzeti Civil Alapprogramról vagy a 2005. évi törvény az önkéntességről. 2004-ben már több mint 52 ezer bejegyzett szervezet működött Magyarországon, ezek közül 7,5 ezret meghaladó számú nonprofit szervezet működött az oktatásban. Ez olyan nagy arány, hogy 2004-ben a Központi Statisztikai Hivatal külön felmérést végzett az oktatási nonprofit célú szervezetekről. Ennek a felmérésnek a legfontosabb megállapításait foglaljuk össze.²

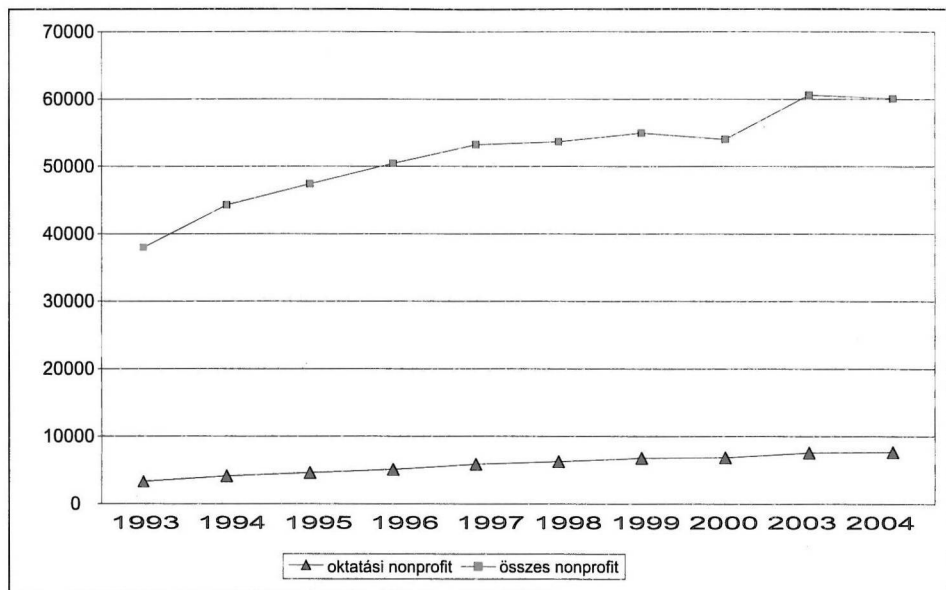
A civil nonprofit alapvető ismérveiként az intézményesültséget, az önálló jogi személyiség megteremtését, a kormánytól való függetlenséget és a profitszétosztás tilalmát szokás megjelölni. Legfőbb jellemzői pedig az önkéntesség, az öntevékenység, a jótékonyság, a civil kezdeményezések, a közhasznúság, a közjó szolgálata. Fontosnak tartjuk kiemelni a (párt)politikai tevékenység, valamint az egyházi szervezetben zajló hitéleti tevékenység kizárását is.³

¹ Tanulmányunk a *Felnőttképzési nonprofit szervezetek* című, megjelenés előtt álló kiadvány alapján készült, annak két teljes fejezetét magában foglalja. A kutatás egészét a Nemzeti Civil Alapprogram és az ELTE Az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítványa támogatása tette lehetővé, doktori disszertációvá való kiteljesedését pedig a Magyar Zoltán Közalapítvány a „Humán erőforrás fejlesztése a civil szektorban” ösztöndíja segíti elő.

² Bocz János, Géring Zsuzsanna, Kmetty Zoltán, Szabó Krisztina és Kreitl László, *Nonprofit szervezetek Magyarországon 2004*. (Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 2006.)

³ Lester Salamon és Helmut Anheier, *Szektor születik*, (Budapest: Nonprofit Kutatócsoport, 1995)

Az oktatási célú szervezetek növekedési üteme

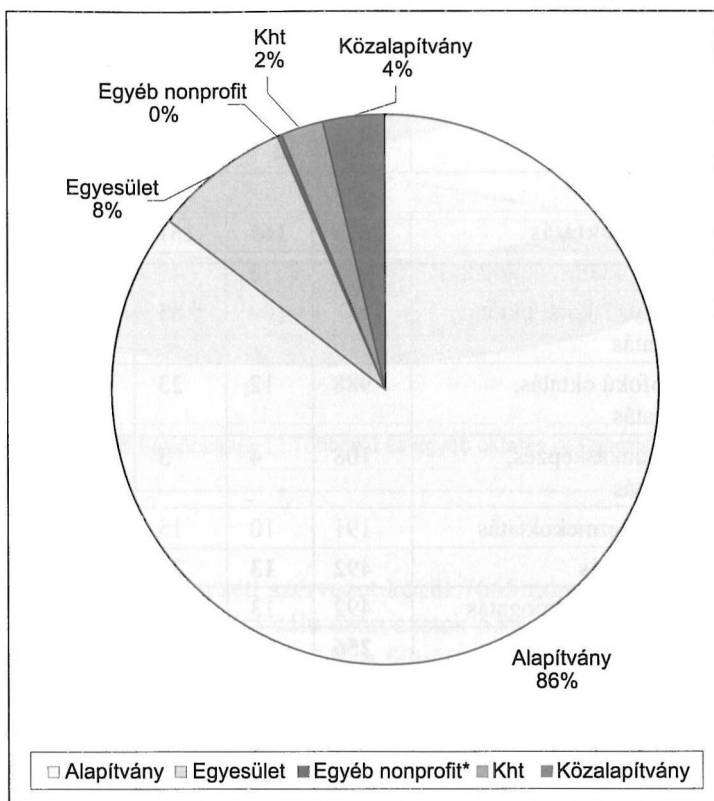
Forrás: KSH:2006

A kilencvenes évek derekán létrejöttek a döntő többségében állami vagy önkormányzati alapítású közhasznú szervezetek és a közalapítványok. Azóta szeretjük megkülönböztetni az alulról szerveződő, valódi civil szervezeteket és a „szolgáltatáskonform” közhasznú társaságokat és közalapítványokat. A civil nonprofit szervezetek működésük és tevékenységük alapján kérhetik a közhasznú vagy – állami közfeladatok átvállalása esetén – a kiemelkedően közhasznú minősítést, amelyekkel kedvezmények és kötelezettségek járnak. A kedvezmények között az adó, vám, illeték és egyéb pályázati lehetőségek sorát emelhetjük ki, a nem elfelejtendő kötelezettségek közül talán az átláthatóság, az elszámoltathatóság és az összeférhetetlenség a legfontosabb. Közhasznú tevékenységnek azt tekinthetjük, ami a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítését szolgálja, és kizárja a nyereség- és vagyonszerzési célt. A közhasznú szervezetek működését a 1997. évi CLVI. törvény szabályozza.

A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 1990-es évek óta az oktatási célú nonprofit szervezetek száma töretlen ütemben, több mint háromszorosára növekedett. Ez azért is érdekes, mert a szektorban a szervezetek számának növekedésében némi törés mutatkozott 2000-ben.

1994-ben is készült felmérés az oktatási célú szervezetekről, ekkor még csak a szektor 10%-a, közel 4,5 ezer szervezet működött oktatási területen. 10 év elteltével, 2004-ben már a több mint ötvenötezer nonprofit szervezet 15%-a, 7665

Az oktatási célú nonprofit szervezetek számarányuk és jogi formájuk szerint, 2004.

Forrás:KSH:2006

szervezet jelölte fő tevékenységi területének az oktatást. Az összes alapítványt és az összes szervezetet tekintve meghatározó hányadot képviselnek az oktatási alapítványok hazánkban. Az 1994. évi adatokhoz képest változást jelent, hogy ma már a Magyarországon működő összes alapítványnak az egyharmada (!) oktatási célú.

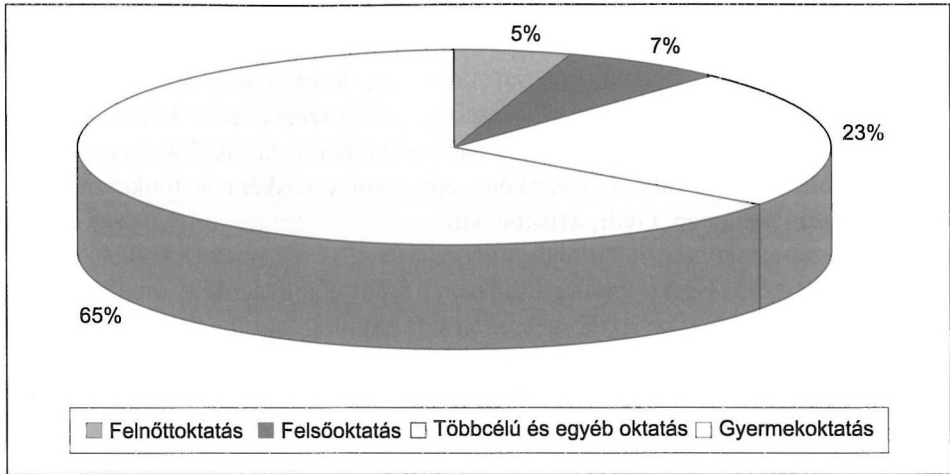
Az oktatási területen tevékenykedő szervezetek túlnyomó többsége, 90%-a alapítványi formában működik, ebből 86% magánalapítványként. Ez több mint 6556 szervezetet jelentett 2004-ben. A gyermekoktatási szervezetek között az alapítványi forma még ennél is kedveltebb, kevésbé preferált szervezettípus viszont a felnőttoktatási területen. A növekvő szervezetszám mellett az alapítványok és egyesületek arányán az időközben létrejött közalapítványok és közhasznú társaságok is módosítanak.

Az oktatási nonprofit szervezetek száma tevékenység szerint, 2004.

Kód	Megnevezés	Alapítvány	Köz-alapítvány	Egyesület	Közhasznú társaság	Egyéb nonprofit szervezet	Összesen
Oktatás							
13	Gyermekoktatás	4676	165	151		5	4997
131	Óvodai oktatás, támogatás	1351	30	45		1	1427
132	Általános iskolai oktatás, támogatás	2038	109	65		3	2215
133	Középfokú oktatás, támogatás	988	12	23		1	1024
134	Szakmunkásképzés, támogatás	108	4	3			115
135	Egyéb gyermekoktatás	191	10	15			216
14	Felsőoktatás	492	13	28		10	543
141	Felsőoktatás, támogatás	492	13	28		10	543
15	Felnőttoktatás	256	8	132		1	397
151	Ismeretterjesztés, támogatás	31		43			74
152	Nyelvoktatás, támogatás	58	2	7			67
153	Népfőiskola, támogatás	12	1	54		1	68
154	Szakmai tovább- és átképzés	147	4	21			172
155	Többcélú és egyéb felnőttoktatás	8	1	7			16
16	Többcélú és egyéb oktatás	1132	98	310	187	1	1728
161	Többcélú és egyéb oktatás, támogatás	1130	98	171		1	1400
162	Közhasznú oktatási tevékenység			1	187		188
163	Diákok és hallgatók szervezetei	2		138			140
	Összesen	6556	284	621	187	17	7665

Forrás: KSH:2006

Az oktatási nonprofit szervezetek megoszlása oktatási szint szerint, 2004.

Forrás:KSH:2006

2004-ben az 52 391 bejegyzett szervezet közül 7665 nonprofit szervezet működött az oktatásban. Az oktatási célú szervezetek 65%-a gyermekoktatási feladatokat látott el, 7%-a felsőoktatási, 5 %-a felnőttoktatási és 23%-a többcélú és egyéb oktatási tevékenységet folytatott. 1995-ben ez az arány csak kis mértékben tért el a jelenlegitől. (Ekkor 63,3% gyermekoktatási, 8,4% felsőoktatási, 5,8% felnőttoktatási és 19,5 többcélú és egyéb oktatási szervezet működött). Ugyan arányaikat tekintve csökkent a felnőttoktatási szervezetek száma, de számszerűen nem. Az arányt a felsőoktatás tömegesedését kísérő új alapítású felsőoktatási szervezetek módosították, valamint létrejöttek többcélú és egyéb oktatási csoportba sorolt közhasznú társaságok. Míg 1996-ban 262 felnőttoktatási szervezet, addig 2004-ben már 397 bejegyzett szervezet működött e területen, nem sorolva ide a közhasznú társaságokat.

Ugyanakkor tudjuk, hogy a tevékenységi körök KSH általi besorolása tájékoztató jellegű, a legjellemzőbb oktatási szintet jelzi csak. A többcélú és egyéb oktatási célú szervezetek között is számos felnőttoktatási tevékenységet folytató szervezet van, és a szakmai szervezetek közül nagy számban végeznek felnőttoktatási tevékenységet. Ez a sajátos helyzetet alább részletesen is bemutatjuk.

A nonprofit szervezetek területi megoszlása tekintetében jelentősek voltak a különbségek a nagyvárosok és a kistelepülések között. A szervezetek nagy része a fővárosban, megyeszékhelyeken, illetve nagyvárosokban található, tehát az oktatási intézményekre, vállalkozásokra jellemző „városias” jelleg a nonprofit szervezetek megoszlására is jellemző. Eltérés mutatkozott regionális elhelyezkedésük tekintetében is.

Oktatási tevékenységüket vizsgálva kitűnik, hogy Budapesten az átlagosnál kisebb arányban (48%) voltak jelen a gyermekoktatási tevékenységű szervezetek, míg a felnőttoktatási területen 9%, a felsőoktatásban 12% működött, a többcélú oktatási szervezetek aránya viszont 30% volt. A megyeszékhelyeken a tevékenység szerkezete az országos átlaghoz áll közelebb, de itt is számottevő arányban vannak jelen a felső (12%) és a felnőttoktatási (9%) szervezetek. Ennek legfőbb okát ugyanakkor az oktatási intézményrendszerünkben is látjuk, hiszen a megyeszékhelyek regionális tudásközpontként, egyetemi városként is funkcionálnak, mint pl. Pécs, Debrecen, Győr, Miskolc stb.

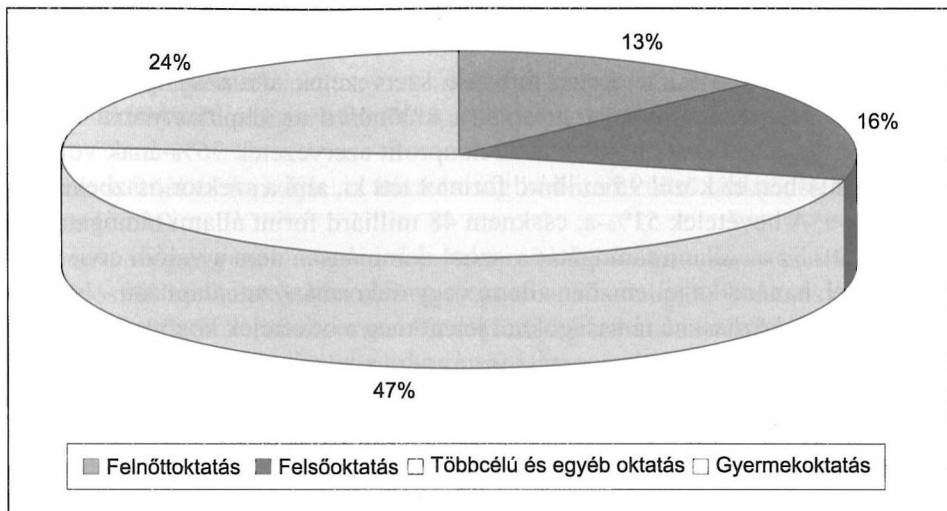
A közép-magyarországi régióban működött az oktatási szervezetek közel harmada (!), miközben a Nyugat-Dunántúlon, a Dél-Dunántúlon nem érte el az arányuk a 10%-ot. A főváros nélkül számolva a 10 000-nél több lakossal rendelkező településeken található az oktatási szervezetek több mint fele. (Részletesebb regionális bontásra a következő fejezetben térünk ki.)

Az oktatási szervezetek jelentős pénzbeli és természetbeni támogatást is nyújtottak a lakosságnak és szervezeteknek egyaránt. Összegezésre 29 milliárd forintnyi pénzbeli támogatást osztottak ki, közel 4 milliárdot a lakosságnak, 25 milliárdot pedig szervezeteknek. A támogatásból 120 ezer magánszemély részesült – átlagosan 33 ezer forintban –, 130 ezer fő pedig természetbeni (főleg oktatási, képzési szolgáltatás) támogatást kapott, miközben több mint 15 ezer intézmény részesedett anyagi támogatásban – azaz átlagosan 1,66 millió forintban – illetve 9 ezret meghaladó intézmény részesült természetbeni juttatásban. A pénzdományok 80%-a gyermekek támogatására, 10%-a egyetemisták, főiskolások és 10%-a felnőttek támogatására jutott.

A fővárosi koncentráció ellenére a megyeszékhelyeken működő szervezetektől származott a legtöbb támogatás mind a lakosságnak, mind a szervezeteknek. A magánszemélyek pénztámogatásának közel felét a kis- vagy viszonylag kisebb bevételű, 500 ezer és 5 millió forint közötti összegből gazdálkodó szervezetek adták. Szervezeteket viszont inkább az 50 millió forintnál nagyobb bevétellel rendelkező nonprofitok támogattak. A támogatásokhoz különböző módon lehetett hozzáférni. Az oktatási szervezetek közel fele csak azt az iskolát, oktatóközpontot támogatta, ami létrehozta, vagy aminek érdekében létrejött a szervezet (többnyire alapítvány). A támogatást nyújtó szervezetek pályázati vagy egyéb módon adtak a támogatást kérelmezőinek.

Az oktatási célú szervezetek alapítói között magánszemélyek, állami intézmények, vállalkozások is találhatóak, illetve előfordulnak különböző, együttesen alapított szervezetek is. Tekintettel arra, hogy az oktatási szervezetek 86%-a magánalapítványként működik, nem meglepő, hogy az alapítók háromnegyede magánszemély. Az alapítások negyedében (!) jelen volt valamilyen formában költségvetési intézmény, helyi önkormányzat, minisztérium, az Országgyűlés vagy kormányzati szerv, azaz nehezen tekinthető klasszikus civil szervezetnek.

Az oktatási célú nonprofitok alkalmazottjainak megoszlása oktatási szint szerint, 2004.

Forrás:KSH:2006

Belföldi vállalkozás 12%-ban, külföldi személy, szervezet csak 2%-ban volt alapítója oktatási szervezetnek.

Az oktatási szervezetek vezetőinél 90%-ban említették, hogy a vezető pedagógus vagy egyetemi oktató, 45%-ban a diákok szüleinek képviselői, 36%-ban az alapító képviselője, és csak 28%-ban volt említve gazdasági vezető, vállalkozó, 9%-ban tanuló, egyetemi hallgató. (Ez öröndetes pedagógiai szempontból, viszont felveti a kérdést, hogy elegendő-e a pedagógiai jártasság egy gazdálkodó szervezet működtetéséhez, szervezetfejlesztési és vállalkozási tevékenység végzéséhez.)

Az oktatási nonprofitok közel 6,5 ezer személyt foglalkoztattak 2004-ben, több mint 70%-ukat főállásban, teljes munkaidőben. A foglalkoztatottak 30%-a viszont közhasznú társaságoknál dolgozott. Tevékenységi csoport szerint a legtöbb munkavállaló (47%) a többcélú és egyéb oktatással foglalkozó, kht.-kat is magukba foglaló szervezetek alkalmazásában állt. Az alkalmazottak közel negyede a gyermekoktatásban, 16% a felsőoktatásban és 13% a felnőttoktatásban dolgozott. Ez azért érdekes, mert a számarányuknál jóval nagyobb arányban jelennek meg a foglalkoztatottak között a felnőttoktatási nonprofit szervezetek.

Több mint 40 ezer önkéntes segítette az oktatási nonprofitok munkáját, tehát a Magyarországon önkéntes munkát vállalók 14%-a oktatási területen végez társadalmi munkát, ami megfelel a tevékenységi megoszlás arányának.

Az oktatási szervezeteknek nemcsak a száma nőtt ez elmúlt 15 évben, hanem a bevételeik nominálértéke is. 1994. és 2004. között a szervezetszám három-

szorosára nőtt, mialatt a rendelkezésükre álló források több mint nyolcszorosán emelkedtek. Ez eltér a szektor egészét jellemző tendenciától, hiszen az összes szervezet száma a vizsgált időszakban több mint 1,7-szeresére, a bevételek nominálértéke pedig 6,7-szeresére nőtt.

1994-ben az oktatási területen működő szervezetek általában kevesebb bevétellel rendelkeztek, mint a szektorátlag, különösen az alapítványokra volt ez jellemző. Tíz évvel később az oktatási nonprofit szervezetek 96%-ának volt bevétele. 2004-ben ez közel 95 milliárd forintot tett ki, ami a szektor összbevételének 12%-a. A bevételek 51%-a, csaknem 48 milliárd forint állami támogatásból származott. Ez az állami támogatás viszont dominánsan nem a valódi civil szervezeteknél, hanem – a jellemzően állami vagy önkormányzati alapítású – közalapítványoknál, közhasznú társaságoknál jelent meg a bevételek között. Szervezet-típusokra lebontva ez a költségvetési forrás adja a közalapítványok bevételeinek 70%-át, a közhasznú társaságokénak pedig 67%-át, ami összesen kb. 22 milliárd forintot jelentett. Vagyis az állami támogatások java részét nem az alulról szerveződő, oktatási feladatokat ellátó civilek kapták. A klasszikus civil szervezetek nagyobb részt magánforrásokból és alaptevékenységi bevételekből gazdálkodták ki a működési feltételekhez szükséges költségeket, különösen igaz ez a felnőttképzési szervezetek esetében.

A felnőttképzés intézményrendszere gyökeres szerkezeti és számszerű változáson ment át, hiszen az elmúlt tíz évben a felnőttképzés többpólusúvá vált. A nyolcvanas években meghatározó volument képviselő felnőttképzési intézmények – az általános és a középfokú szakképző iskolák, illetve a gimnáziumok – mellett létrejött a felnőttképzési vállalkozások hálózata, ugyanakkor a Világbank támogatásával kiépült a regionális munkaerő-fejlesztő, átképző központok rendszere, amelyek ma már az ország egész területét lefedik. Ehhez a hárompólusú intézményhálózathoz „csatlakozott” a felnőttképzést is folytató civil szervezetek képzési tevékenysége, amely ma már számottevő arányban járul hozzá a felnőttképzési kapacitás fenntartásához. Így összességében létrejött egy négy-pólusú, dinamikusan bővülő intézményrendszer, amelynek 2003 elején már több mint háromezer regisztrált tagja volt.⁴ 2007 első negyedévében pedig már közel 6200 intézmény, illetve szervezet szerepelt a Szociális és Munkaügyi Minisztérium honlapján közzétett nyilvántartásban.

2004-ben a KSH által oktatási tevékenységbe sorolt szervezetek közt 397 felnőttoktatási szervezet működött. Az alábbiakban ezekre részletesebben is kitérünk. A felnőttoktatási szervezeteket a statisztikusok a felnőttképzők tevékenysége alapján alcsoportokba rendezik. A besorolás szerint a felnőttképzést fő tevékenységi területnek feltüntetők szerint vannak:

⁴ Zachár László, „A felnőttképzés fejlődési irányai. Egy rendszerszemléletű megközelítés”, Felnőttképzés (2003/1):12.

- az ismeretterjesztéssel és támogatással foglalkozó szervezetek
- a nyelvoktatással és támogatással foglalkozó szervezetek
- a szakmai tovább- és átképzéssel és támogatással foglalkozó szervezetek
- a népfőiskolák
- a többcélú és egyéb felnőttoktatási tevékenységű szervezetek

Ezek számát és formáját az átláthatóság kedvéért külön táblázatba foglaltuk. (7–8. sz. ábra).

Fontos megjegyezni, hogy a felnőttképzést közhasznú szervezeti formában megvalósító szervezetek nem ebbe a csoportba, hanem a „többcélú és egyéb oktatás” kategóriába kerültek, ezért ebben az alcsoportban, a közalapítványokat leszámítva, jellegzetesen a klasszikus nonprofit szervezetek adatai jelennek meg.

A kht. formájú szervezetek nélkül is – közel tíz év alatt – másfélszeresére nőtt a felnőttképzési nonprofit szervezetek száma. Figyelemre méltó viszont az, hogy míg például a nyelvoktatás terén működő nonprofitok száma megduplázódott, a népfőiskolák száma csökkent. Az egyéb felnőttoktatás terén működő szervezetek tevékenységcsoportjából pedig kinőtt egy önálló, új kategória: a szakmai át- és továbbképzés. Ez jól mutatja a felnőttképzésben végbement folyamatokat: a megnövekedő munkanélküliség hatására a munkaerőpiacon „eladható” kompetenciák elsajátításának igénye nőtt meg, ugyanakkor csökkent az általános műveltség, a kulturális-művészeti és hobbitevékenységek iránti tanulási igény. A foglalkoztathatósághoz és a mobilitáshoz (és nem utolsósorban a diploma megszerzéséhez) nélkülözhetetlenné vált a nyelvtudás, a munkahely megtartásához, a munkaerőpiaci helyzet javításához pedig elengedhetetlen szükségletté vált a szakmai képzésben, át- és továbbképzésben való részvétel. Ugyanakkor a szektor újjáéledésekor a hagyományokra alapozva megalakuló, személyiségfejlesztést és műveltségi célokat kitűző, sokszor idősek által fenntartott népfőiskolák válságban vannak, amennyiben nem állnak át a munkaerőpiac által diktált képzésekre.

Ha összevetjük az 1995-ös és a 2004-es adatokat, világossá válik, hogy míg a kilencvenes évek derekán a felnőttképzési szervezetek 80%-a egyesületi formában működött, tíz évvel később ez az arány majdhogynem megfordult. 2004-ben már csak a szervezetek harmada működik egyesületként, közel kétharmada pedig alapítványként. Tehát nem a saját tanulási tevékenységüket meghatározó, öntevékeny, önfenntartó társadalmi csoportok intézményesülése vált jellemzővé a felnőttoktatás terén, hanem a „gondoskodó jellegű” alapítványi illetve a szolgáltatásközpontú kht. forma. Meg kell jegyeznünk, hogy az európai átlagban legjobb tanulási részvételi mutatókkal rendelkező finnek tanulóköröi vagy a német, osztrák és dán népfőiskolák jellemzően önrányító egyesületi formában működnek.

Az oktatási szervezetek száma és aránya 1995-ben

Tevékenységi terület	Alapítvány		Egyesület		Összesen	
	száma (db)	aránya (%)	száma (db)	aránya (%)	száma (db)	aránya (%)*
Felnőttoktatás	158	3,8	104	30,0	262	5,8
– ismeretterjesztés	9	0,2	31	9,0	40	0,9
– nyelvoktatás	30	0,7	5	1,4	35	0,8
– népfőiskola	19	0,5	51	14,7	70	1,5
– egyéb felnőttoktatás	100	2,4	17	4,9	117	2,6
Összesen (oktatási szervezetek)	4209	100,0	346	100,0	4555	100,0

*A többi oktatási szervezethez mért arány

Forrás: KSH

7. sz. ábra.

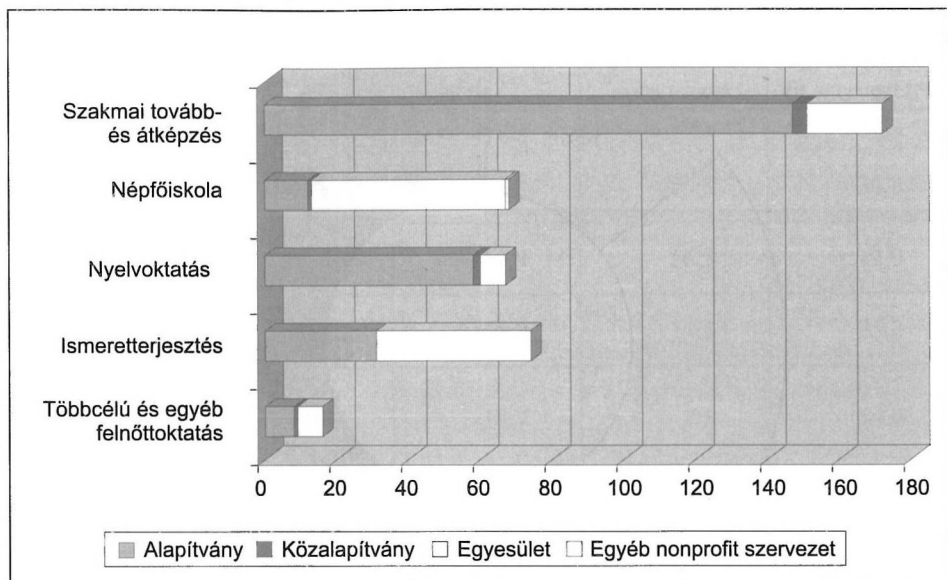
A felnőttoktatási nonprofit szervezetek száma tevékenység szerint, 2004.

Felnőttoktatási tevékenység	Alapítvány	Köz-alapítvány	Egyesület	Egyéb nonprofit szervezet	Összesen	Megoszlás %
Ismeretterjesztés, támogatás	31	–	43	–	74	19%
Nyelvoktatás, támogatás	58	2	7	–	67	17%
Népfőiskola, támogatás	12	1	54	1	68	17%
Szakmai tovább- és átképzés, támogatás	147	4	21	–	172	43%
Többcélú és egyéb felnőttoktatás	8	1	7	–	16	4%
Felnőttoktatás (összesen)	256	8	132	1	397	100%

Forrás: KSH:2006

Bár a hagyományokat ápoló felnőttoktatási szervezetek (TIT, népfőiskolák, szakmai érdekképviseletek tagszervezetei) hazánkban is jellemzően egyesületekbe tömörültek, a szakmai képzésekre, illetve nyelvoktatásra specializálódott szervezetek körében az alapítványi forma lett a népszerű.

A felnőttoktatási nonprofit szervezetek tevékenysége jogi forma szerint, 2004.

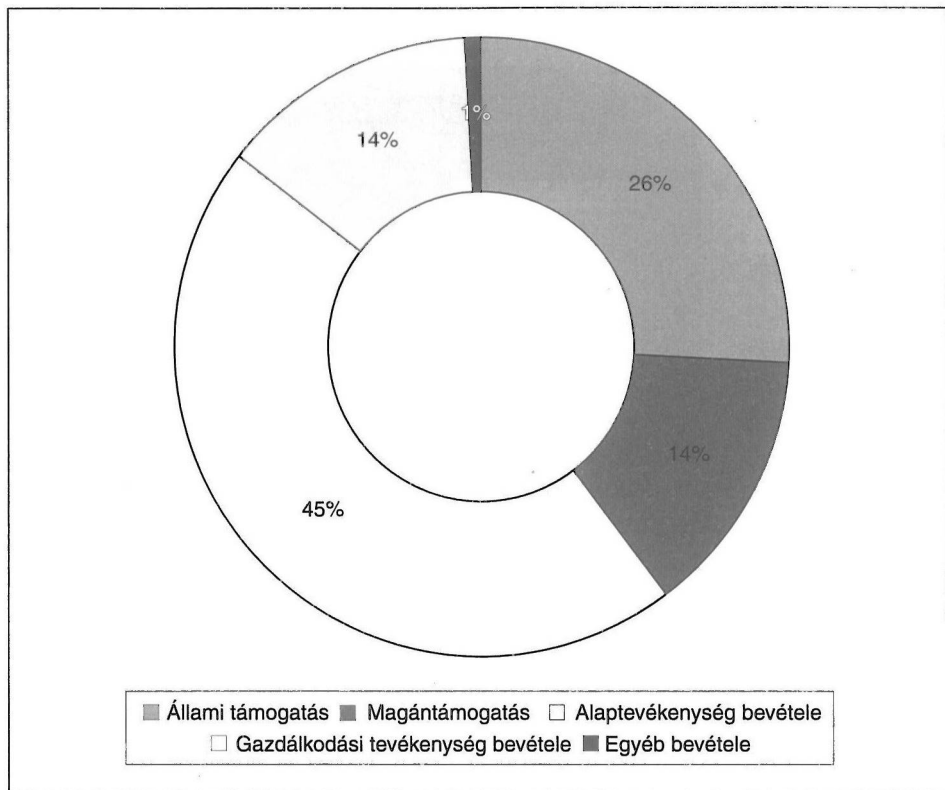
Forrás: KSH:2006

2004-ben több mint 13 000 felnőttet részesítettek támogatásban felnőttképzési nonprofit szervezetek. A KSH adatai szerint 12 681 személy természetbeni juttatásban – az esetek többségében ingyenes vagy kedvezményes felnőttképzésben részesült, 400 magánszemély pedig pénzbeli támogatást kapott. 423 felnőttképző intézmény, szervezet részesült oktatási célú nonprofitok által pénzügyi támogatásban, 57 felnőttképzőhely pedig természetbeni juttatásban. A 397 felnőttoktatási szervezetből 370 szervezetnek voltak bevételei és kiadásai, 10 szervezet csak pénzt gyűjtött, kiadása nem volt, 46 szervezetnek csak kiadása volt, 8 pedig pénzforgalom nélkül működött. A működő felnőttoktatási szervezetek összbevétele meghaladta a 11 milliárd forintot.

A bevétellel rendelkező szervezeteknek a forrásuk több mint 45%-a, több mint 5 milliárd forint a felnőttképzési tevékenységből származott, bevételük negyede – közel 3 milliárd forint – állami támogatásból. A felnőttképzők kevesebb, mint 14% (több mint másfél milliárd forint) magántámogatásból eredt, közel ugyanennyi a gazdálkodási tevékenységből, valamint egyéb forrásból származó bevétel.

A felnőttoktatás olyan, hagyományosan esélyegyenlőséget is növelő közhasznú tevékenység, mely egyúttal más célcsoportra fókuszálva jelentős saját bevételt is hozhat a szervezetek számára. Különösen igaz ez például a nyelvi vagy számítástechnikai képzésekre. Megállapítható, hogy a felnőttoktatási szervezetek jóval nagyobb alaptevékenységből származó bevétellel rendelkeznek, mint akár

A felnőttoktatási szervezetek bevételei források szerint, 2004.

Forrás:KSH:2006

az oktatási vagy az egyéb tevékenységet folytató szervezetek. 2004-ben a felnőttoktatási szervezetek bevételeinek közel 46%-át tette ki az alaptevékenységből származó bevétel, míg az oktatási célúaknál ez csak 14%, de a szektor összes szervezeténél is csak 35% volt. A többi szervezethez képest tehát kisebb tételt jelentett a felnőttoktatási szervezetek összbevétele szempontjából az állami támogatás, viszont a magántámogatás mértéke meghaladta a szektor egészére jellemző átlagot. (Az összehasonlító adatokat a 9–10. sz. ábra mutatja be.)

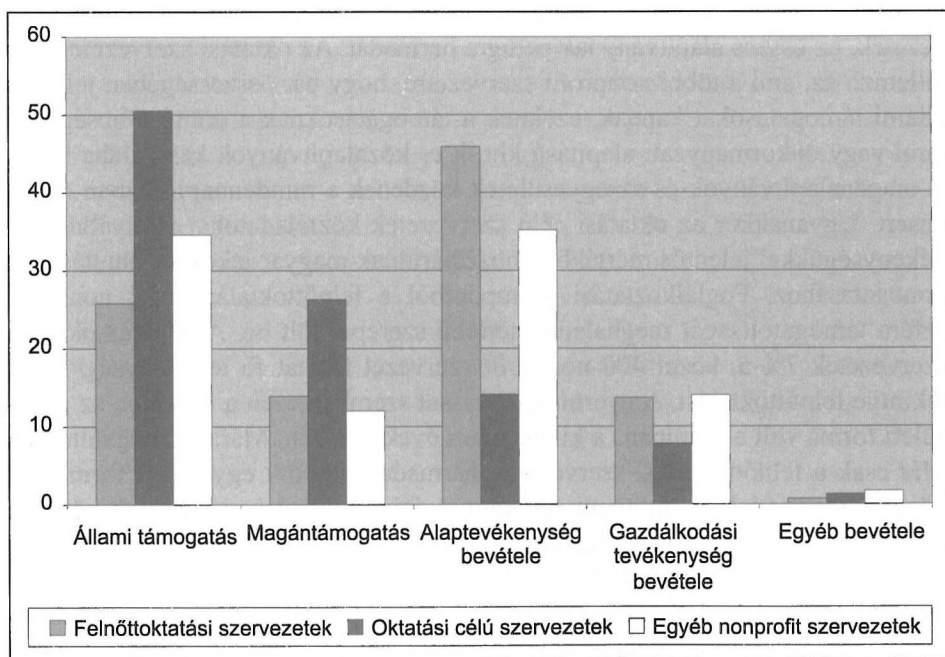
Feltételezhető, hogy a magántámogatások jelentős hányada továbbképzéseket szolgál. Több vállalkozás, cégcsoport saját alapítványt vagy kht.-t hoz létre, így az adományok útján, adómegettakafítással tudja saját vagy jövőbeli munkavállalóit képezni, ráadásul ezáltal esélyessé válik bizonyos pályázati úton elnyerhető állami támogatások megszerzésére is.

Felnőttoktatási, oktatási és egyéb nonprofit szervezetek bevételi forrásainak összetétele 2004-ben

Bevételi forrás	Felnőttoktatási szervezetek		Oktatási célú szervezetek	Egyéb nonprofit szervezetek
	Millió forint	Megoszlás %	Megoszlás %	Megoszlás %
Állami támogatás	2 926,8	25,8	50,5	34,6
Magán-támogatás	1 574,2	13,9	26,3	12,0
Alaptevékenység bevétele	5 202,2	45,9	14,1	35,2
Gazdálkodási tevékenység bevétele	1 547,3	13,7	7,8	14,0
Egyéb bevétele	84,0	0,7	1,3	1,7
Összesen	11 334,4	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH:2006

Felnőttoktatási, oktatási és egyéb nonprofit szervezetek bevételei és összetétele, 2004.

Forrás: KSH:2006

Véleményünk szerint az itt tárgyalt közel 400 szervezetnél jóval több végez felnőttoktatási tevékenységet, hiszen csak azoknak a szervezeteknek a mutatóit tudjuk megjeleníteni, amelyeket a KSH nyilvántartása felnőttoktatási tevékenységbe sorol. Nincsenek ezek között például a felnőttképzésben nagy számban megjelenő „szolgáltatáskonform” szervezetek, a kht.-k, melyek nem a felnőttoktatási, hanem az „oktatási és egyéb célú” szervezetek közé lettek besorolva. Továbbá kimaradtak besorolásból az egyéb tevékenységi körű, pl. munkanélküliség kezelésére, gazdaságfejlesztésre, településfejlesztésre specializálódott vagy egyéb tevékenység során továbbképzéseket szervező szakmai szervezetek.

Ezért képzési oldalról is megközelítettük a felnőttképzési tevékenységet folytató szervezeteket, vizsgáltuk, hogy a felnőttképzési adatbázisban hány nonprofit szervezet kérte a regisztrációt. A következő fejezetekben azt a felmérést mutatjuk be, melyben a felnőttképzési nyilvántartásban szereplő, illetve a felnőttképzési akkreditációt elnyerő nonprofit szervezeteket vettük szemügyre.

Előljáróban elmondhatjuk: a felmérésünk feltárta, hogy 878 nonprofit szervezet szerepelt a felnőttképzési nyilvántartásban 2007. első negyedévében, tehát több mint kétszerese a KSH besorolásában 2004-ben felnőttoktatási célú szervezetként megjelölt nonprofitoknak.

Az oktatási célú nonprofit szervezetek száma a kilencvenes évektől kezdődően egyenletes növekedést mutat. 2004-ben már több mint 7,5 ezer oktatási nonprofit működött, túlnyomó többségük alapítványi formában, különösen a gyermekoktatás területén. Az összes nonprofit szervezet 15%-át teszik ki az oktatási szervezetek, az összes alapítványnak pedig a harmadát. Az oktatási szervezetekre is jellemző az, ami a többi nonprofit szervezetre, hogy bár összességében jelentős állami támogatásokat kapnak, ezeknek a támogatásoknak a döntő többsége állami vagy önkormányzati alapítású kht.-k és közalapítványok kasszájába kerül. A magánalapítványok és az egyesületek küzdenek a mindennapi életben maradásért. Ugyanakkor az oktatási célú szervezetek közfeladatokat is átvállaló tevékenységükkel jelentős mértékben hozzájárulnak magyar lakosság tanulásának támogatásához. Foglalkoztatási szempontból a felnőttoktatási civil nonprofit szféra támogatottságát meghaladó mértékű szerepet tölt be. Az összes oktatási szervezetek 7%-a, közel 400 nonprofit szervezet folytat fő tevékenységi körét tekintve felnőttoktatást. A gyermekoktatással szemben ezen a területen az egyesületi forma volt a domináns a kilencvenes évek derekán. Mára ez megváltozott. Már csak a felnőttoktatási szervezetek harmada működik egyesületi formában, közel kétharmaduk pedig alapítványként. A felnőttoktatási szervezetek között a KSH megkülönbözteti az ismeretterjesztéssel, a nyelvi képzéssel, a szakmai és továbbképzéssel, a népfőiskolai tevékenységgel, valamint a többcélú és egyéb felnőttoktatással foglalkozó szervezeteket. Bár a felnőttoktatási szervezetek tekintetében különösen jelentős hányadot képvisel az alaptévékenységi bevétel nagysága, és a szektor egészéhez képest jelentős magánadományokkal is rendel-

keznek, mégis erősen függnnek az állami támogatásoktól. Ez a helyzet is okozza azt a tendenciát, hogy tevékenységük jelentősen elmozdult a művelődési céloktól a munkaerő-piaci képzések irányába. 1994–96-hoz képest megnövekedett a nyelvoktatással, átképzéssel és továbbképzéssel foglalkozó szervezetek száma. Talán nem meglepő, hiszen a foglalkoztathatósághoz, a mobilitáshoz és a diploma megszerzéséhez nélkülözhetlenné vált a nyelvtudás; a munkahely megtartásához, a munkaerő-piaci helyzet javításához pedig elengedhetetlen szükségletté vált a szakmai képzésben, át- és továbbképzésben való részvétel. A felnőttképzési területen nagy számban, számottevő piaci részesedéssel és állami támogatottsággal jelentek meg a közhasznú társaságok. Fontos megjegyezni, hogy a felnőttoktatási statisztikában kimutatott szervezetszám tulajdonképpen egy alulbecsült érték, hiszen más oktatási célú szervezetek is nagy számban indítanak felnőttek számára képzéseket, alapítványi középiskolák illetve az egyéb oktatás közé sorolt közhasznú társaságok – megtapasztalva a tanfolyami díjbevétel előnyeit és a pályázati lehetőségek sokaságát. A tényleges felnőttképzési tevékenységet jobban kifejezi a felnőttképzési nyilvántartásban szereplő adat, mely szerint 2006. év decemberéig 878 nonprofit szervezet – tehát a KSH statisztikájában megjelenített szervezetszám több mint kétszerese – nyilvántartott felnőttképzési „intézmény”.

ARAPOVICS MÁRIA